

Beoordeling procedure Wnb Gommerswijk West te Enkhuizen

Behandeld door: R. de Beer

Uitgevoerd: 19 november 2021

1. Inleiding

De gemeente Enkhuizen wil een woonwijk ontwikkelen voor maximaal 510 woningen aan de westkant van de bestaande woonwijk Gommerwijk-West. Bestaande grotendeels agrarisch ingevulde gronden worden omgezet in een nieuwe woonwijk.

Omdat uit reeds uitgevoerde ecologische 'quicksens' in het kader van de Wet natuurbescherming (Wnb) is gebleken dat mogelijk beschermde soorten voorkomen op de bestaande gronden (zie RONDE, 2019 I, II, geactualiseerd in 2021: LANG, 2021), is opdracht gegeven in 2022 een uitgebreid ecologisch vervolgonderzoek uit te voeren waarbij volgens geldende protocollen en onderzoeksmethoden de verspreiding en het gebruik van het gebied door beschermde soorten in beeld wordt gebracht.

Naast bepalingen rond soortbescherming ligt de nieuw geplande wijk dichtbij provinciaal beschermde ecologische verbindingzones en het NNN-gebied 'Weelen en Streekbos'.

Als laatste zal productie van stikstof vanwege de verkeersaantrekkende werking die de 510 nieuwe woningen genereert, moeten worden doorgerekend op in de omgeving voorkomende stikstofgevoelige habitattypen.

Door de gemeente is aan bureau Van der Goes en Groot gevraagd te beoordelen of met de voorgenomen plannen en de te verwachten natuurwaarden in redelijkheid kan worden geoordeeld dat een ontheffing van de Wnb en benodigde vergunningen in het kader van NNN ofwel Natura 2000 zullen worden verleend en of de uitvoer van de plannen in dat kader, eventueel met te nemen maatregelen, mogelijk is.

Deze beoordeling is nodig omdat voor de te volgen procedures op hun beurt, er zekerheid moet zijn dat besluiten niet in strijd zijn met bepalingen en verboden van de Wnb.

2 Beoordeling

2.1 Soortbescherming

Ontheffing van de Wnb is nodig als bij het uit te voeren vervolgonderzoek in 2022 van verwachte fauna (vleermuizen, kleine marterachtigen, vogelsoorten met jaarrond beschermde nesten) verblijfplaatsen of 'essentieel' functioneel leefgebied wordt gevonden en dit door de plannen aangetast wordt. Er is dan sprake van het overtreden van verbodsbepalingen van de Wnb:

- ♣ Het vernielen of beschadigen van rustplaatsen van in het wild levende dieren genoemd in de Vogelrichtlijn, Habitatrichtlijn of genoemd als 'andere, landelijk beschermde soort' die niet provinciaal is vrijgesteld.

Bij het beoordelen van een aanvraag voor een ontheffing zal het bevoegd gezag kijken naar:

- ♣ 1) Kwaliteit van uitgevoerd ecologisch onderzoek
- ♣ 2) Belang van de ingreep
- ♣ 3) Alternatieven/alternatieve locaties
- ♣ 4) Waarde van het gebied voor betrokken soort
- ♣ 5) Te nemen maatregelen ten gunste van de betrokken soort
- ♣ 6) Gunstige staat van instandhouding

Vooraf het laatste punt is van belang. De 'gunstige staat van instandhouding' wil zoveel zeggen als dat er zekerheid bestaat dat met de te nemen maatregelen de aangetroffen beschermde soorten in gelijke mate als nu kunnen blijven voorkomen en voortplanten.

ad 1) Wat betreft het onderzoek zijn in 2019 en 2021 ecologische quickscans uitgevoerd en zal in 2022 op grond daarvan, het onderzoeksgebied volledig ecologisch worden onderzocht waarbij volgens geldende landelijke protocollen en onderzoeksmethoden alle mogelijk aanwezige beschermde soorten (in bomen broedende roofvogels, vleermuizen en kleine marterachtigen) worden geïnventariseerd. Hiermee zal voldoende (recente) informatie aanwezig zijn om een ontheffingsaanvraag in te dienen. Als in een later stadium onderzoeken moeten worden geactualiseerd en dit op vergelijkbare wijze gebeurt, is het onderzoek afdoende uitgevoerd.

ad 2 en ad 3) Vleermuizen zijn landelijk beschermd omdat alle soorten worden genoemd in bijlage IV van de Europese Habitatrichtlijnen. In bomen broedende roofvogels en hun functioneel leefgebied zijn beschermd onder de Europese Vogelrichtlijn en als zodanig in de Wnb opgenomen. Kleine marterachtigen (Bunzing, Hermelijn, Wezel) zijn landelijk beschermd als 'andere soort' en in Noord Holland niet provinciaal vrijgesteld.

Voor elk van de beschermingsregimes zijn verschillende belangengronden aangegeven op grond waarvan ontheffing verkregen kan worden. Een groot aantal van deze belangengronden is bij voorbaat niet van toepassing bij een woningbouwontwikkeling. In Tabel 1 worden mogelijke belangengronden samengevat die aangedragen kunnen worden bij een woningbouwontwikkeling. Overigens moet bij deze belangengronden worden aangetekend dat ook de vraag naar precieze noodzaak en mogelijke alternatieven een grote rol kan spelen in een ontheffingsprocedure.

In de tabel wordt tevens ingeschat hoe kansrijk de aan te dragen belangengronden zullen zijn bij een ontheffingsprocedure. Hierbij valt op dat voor bijvoorbeeld vogels geen geschikte belangengrond wordt gezien.

Omdat bij het bepalen van de woningbouwlocatie al een alternatievenafweging is doorlopen waar Gommerswijk is geselecteerd als (meest) geschikt, wordt voor vleermuizen en 'andere soorten' voorzien dat belangengrond en alternatievenafweging aanwezig is en wordt geaccepteerd.

Voor vogels zal door middel van mitigatie en ontwerp gezorgd worden dat geen wezenlijke verstoring verwacht kan worden (zie verder ad5).

Tabel 1.

Mogelijke belangengronden voor ontwikkeling van Gommerswijk West en (ingeschatte) kans op toekenning van een belangengrond in een ontheffingsprocedure door het bevoegd gezag.

Beschermingsregime	Belang	Kansrijk Gommerswijk
Habitatrichtlijn	In het belang van de volksgezondheid, openbare veiligheid of andere dwingende redenen van groot openbaar belang met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en met inbegrip van voor het milieu wezenlijk gunstige effecten.	ja
Vogelrichtlijn	In het belang van de volksgezondheid of openbare veiligheid.	nee
Andere. nationaal beschermde, soorten	In het kader van ruimtelijke ontwikkeling of inrichting van gebieden en het toekomstig gebruik daarvan.	ja

ad 4) Over de mogelijke waarde van het gebied voor mogelijk aanwezige soorten is weinig concreets te zeggen maar omdat het plangebied momenteel intensief gebruikt agrarische land betreft, zal het naar verwachting geen voorkeurshabitat voor de te onderzoeken soorten zijn. Het is wel mogelijk dat omliggende groenstructuren intensief worden gebruikt als vliegroute door vleermuizen. Deze voorkeursroutes worden geografisch bepaald op grond van precieze ligging van verblijfplaatsen en foerageergebieden van de vleermuizen en zijn moeilijk op voorhand te voorspellen.

ad 5) De ontwikkeling van de nieuwe woonwijk betreft een oppervlakte van rond de 37 ha en heeft ruimte voor groen. Het huidige landgebruik is intensief agrarisch met niet zeer hoge natuurwaarden. Binnen de plannen is derhalve ruimte voor het beschermen en wellicht versterken van huidige natuurwaarden.

Er moet daarbij gelet worden op de volgende mitigatie en compensatie binnen de plannen zodat aangesloten wordt op de mogelijk aanwezige natuurwaarden:

Vliegroutes en foerageergebieden vleermuizen: zorg voor afscherming van landschapslijnen en potentiële foerageergebieden die liggen aan de rand van het plangebied. Het betreft dan voornamelijk lichtafscherming waarvoor de vleermuizen gevoelig zijn. Gezien de voorlopige indeling van groen langs randen (Gemeente Enkhuizen, 2021, zie afbeelding volgende pagina) zou aan deze bescherming van vliegroutes voldaan kunnen worden.

Het is daarbij wel belangrijk dat langs het Weelenpad geen bomen gekapt worden voor meer openheid. Als langs het Weelenpad een belangrijke (essentiële) vliegroute van vleermuizen wordt vastgesteld, hetgeen niet verassend zou zijn gezien de ligging tussen Enkhuizen (verblijfgebied) en

Streekbos (foerageergebied), zou ontheffing nodig zijn die waarschijnlijk niet wordt afgegeven omdat alternatieven aanwezig zijn (niet doorbreken van de vliegroute).

Planindeling volgens 'Notitie verwerking opmerkingen ARO' Gemeente Enkhuizen, 2021.

Om effectief het licht af te schermen door de nieuwe groenzones, zou een hogere begroeiing en dichte ondergroei nodig zijn. Vooral de afscherming van het Streekbos is hierbij belangrijk.

Er zijn met het inzetten van bewust geplaatste en gerichte verlichting, die mogelijk plaatselijk sensor-gestuurd is en met speciale lichtkleur wordt uitgerust, extra maatregelen mogelijk. Het beplantingsplan en het kiezen voor inheemse beplanting met een naar verwachting beter ontwikkelende insectenfauna, is een andere maatregel die vleermuizen en vogels kan aantrekken.

Leefgebied kleine marterachtigen: zorg voor ruige en dekkingbiedende vegetatie en ondergroei in groenstroken waar kleine marterachtigen foerageergebied en verblijfsmogelijkheden vinden. Dergelijk leefgebied zou moeten aansluiten bij groter bestaand leefgebied, zoals in het Streekbos. Er zal daarbij gedacht kunnen worden aan een speciale faunapassage die marterachtigen doorlaat maar niet passeerbaar is voor huiskatten naar de andere kant.

Jaarrond beschermde roofvogels in het streekbos: als roofvogels gevestigd zijn in het Streekbos zal de eerder benoemde groenzone tussen de wijk en het bos wederom van belang zijn ter afscherming. Bij uitvoer van zware werkzaamheden met veel geluid en trilling zou een niet werken-zone van ongeveer 75 meter moeten gelden tussen gevonden nesten. Waarschijnlijk kan hier gemakkelijk aan worden voldaan in de huidige planopzet: het huidige plangebied heeft een breedte van ongeveer 300 meter en het westelijke deel blijft onbebouwd.

Gezien voorgaande zijn met juiste inrichting en keuzes negatieve gevolgen van de woonwijk op eventueel aanwezige beschermde soorten te mitigeren of te compenseren.

ad 6) zie ad 5), als juiste mitigatie en compensatie wordt toegepast is de gunstige staat van instandhouding van eventueel aanwezige beschermde soorten niet in het geding.

2.2. Gebiedsbescherming

De volgende gebiedsbescherming kan een rol spelen bij beoordeling van het bevoegd gezag (zie LANG, 2021).

- ♣ 1) Europees beschermde Natura 2000 gebieden (IJsselmeer)
- ♣ 2) Provinciaal beschermde NNN-gebieden, inclusief ecologische verbindingzones die dit netwerk verbinden.

ad 1) Gommerswijk West is geen onderdeel van het Natura 2000 netwerk maar bij effecten op Natura 2000-gebieden moet ook rekening gehouden worden met de zogenaamde 'externe werking'. Deze externe werking valt uiteen in directe negatieve effecten zoals geluid, licht, optische verstoring en de indirecte effecten van bijvoorbeeld stikstof.

Het IJsselmeer is het meest dichtbijzijnd gelegen Natura 2000-gebied op ongeveer 1,4 kilometer afstand. Directe effecten zullen door afscherming, afstand en aard van het werk niet te verwachten zijn (zie LANG, 2021).

Voor wat betreft de gevolgen van gebruik (verkeer aantrekkende werking) is een zogenaamde 'aerius-berekening' opgesteld waaruit blijkt dat de bijdrage van Gommerswijk West 0,00 mol/ha stikstof betreft (DEKKER, 2021) op het meest dichtbij gelegen stikstofgevoelige habitattypen. Deze bijdrage wordt verwaarloosbaar geacht.

ad 2) direct naast Gommerswijk West ligt het Streekbos, onderdeel van NNN-gebied 'De Weelen en het Streekbos'. Ook de ecologische verbinding die loopt langs het Weelenpad is onderdeel van het NNN-netwerk.

Het plangebied ligt niet binnen het NNN gebied maar de genoemde ecologische verbindingzone langs het Weelenpad ligt wél binnen het plangebied.

NNN gebied: NNN-gebieden kennen geen bepalingen ten aanzien van 'externe werking' zoals Natura 2000. Er dient wel te worden bekeken of het project valt onder 'een goede ruimtelijke ordening' (beperkte externe werking). De vraag is daarbij of de locatie wel de beste is voor deze bestemming (ook met het oog op natuurwaarden) en of de gevolgen van het plan het nabijgelegen NNN-gebied niet in betekenende mate aantasten. De natuurwaarden van een NNN-gebied worden de 'wezenlijke kenmerken en waarden' genoemd.

De belangrijkste 'wezenlijke en kenmerkende waarden' van De Weelen en het Streekbos staan in de tabel onder. Omdat alleen 'beperkte externe werking' aan de orde is zullen vooral abiotische factoren zoals stilte, rust en donkerte getoetst moeten worden.

Omdat binnen het ontwerp een groenzone is gepland tussen de wijk en het Streekbos en de geplande woonwijk in de gebruikfase, permanent, niet veel geluid produceert, zal 'stilte' niet in belangrijke mate worden aangetast.

De 'rust' van het NNN-gebied kan worden geborgd door beperkte toegang en bruggen over het water westelijk van de woonwijk in het ontwerp op te nemen. De centrale brug in het huidige plan met extra pad in het Streekbos zal getoetst worden en mogelijk geschrapt moeten worden omdat hiermee het honden uitlaten direct vanuit de wijk mogelijk wordt en tevens huiskatten makkelijk het gebied kunnen inlopen. Tevens zorgt het aanleggen van een wandelpad voor areaalverlies en versnippering. Verstoring van rust door deze brug zou als 'significant' kunnen worden beoordeeld.

Tabel 1: Actuele en potentiële natuurwaarden in relatie tot de vereiste abiotische en ruimtelijke condities ('X')

	Vereiste abiotische condities										Vereiste ruimtelijke condities						
	Veenbodem	Relatief voedselarme onbemeste bodem	Oude bodem (ongestoord)	Buffercapaciteit bodem / water	(Micro) reliëf	Windwerking	Stabiel hoog (grond)waterpeil	Peil- en/of overstromingsdynamiek	Basenrijke en/of brakke kweel	Goede (grond- en oppervlakte)waterkwaliteit	Bestaand water- en / of verkavelingspatroon	Cultuurhistorisch element	Openheid	Beslotenheid	Rust (beperkte menselijke aanwezigheid)	Stilte	Donkerte
Veen-/kleilandschap met water- en verlandingsvegetaties en extensieve graslanden																	
N04.02 Zoete Plas	-	-	-	X	-	-	X	-	X	X	X	-	-	-	X	X	X
N05.01 Moeras	X	X	-	X	-	X	X	-	X	X	X	-	X	-	X	X	X
N06.01 Veenmosrietland	X	X	X	X	-	-	X	-	-	X	X	-	-	-	X	X	X
N12.02 Kruiden- en faunarij grasland	-	X	X	X	X	-	X	-	-	X	X	-	-	-	X	X	X
N12.05 Kruiden- en faunarijke akker	-	-	-	-	-	-	-	-	-	X	X	-	-	-	X	X	X
N14.03 Haagbeuken- en essenbos	-	X	X	X	-	-	X	-	-	X	-	-	-	X	X	X	X
Moeras- en rietvogels	-	-	-	-	-	X	X	X	-	X	X	-	X	-	X	X	X
Watervogels	-	-	-	-	-	-	X	X	-	X	X	-	X	-	X	X	X
Ongewervelden van natte milieus (o.a. libellen)	-	-	-	X	-	-	X	-	-	X	X	-	-	-	-	-	-
Vleermuizen	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	X	-	X	-	X	X	X
Otter	-	-	-	-	-	-	X	-	-	X	X	-	-	-	X	X	X
Besloten bos- en parklandschap met recreatief gebruik																	
Multifunctionele natuur	-	-	-	-	-	-	-	-	-	X	-	-	-	X	-	-	-
N14.03 Haagbeuken- en essenbos	-	X	X	X	-	-	X	-	-	X	-	-	-	X	-	X	X
Vleermuizen	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	X	-	-	X

De 'donkerte' van het Streekbos loopt naar verwachting geen gevaar omdat hoog groen (ook belangrijk voor vliegroutes van vleermuizen) en ondergroei voor afscherming zal zorgen en aanvullende maatregelen t.a.v. het lichtplan kunnen worden genomen.

Verbindingszone: het doorbreken van de verbindingszone met kap van bomen langs het Weelenpad moet voorkomen worden, het zal leiden tot verminderde functionaliteit van de verbindingszone terwijl alternatieven voorhanden zijn (niet doorbreken). Als afgezien wordt van bomenkap en doorbreken van deze verbindingszone, wordt geen belangrijk negatief effect verwacht. Het doorbreken van de verbindingsroute met alleen een (fiets)pad dat tussen de bomen doorloopt is naar alle waarschijnlijkheid niet een significante aantasting van de functionaliteit van de verbindingszone, temeer daar de verbindingszone in de plannen in het zuiden tevens breder wordt.

3. Conclusie beoordeling Gommerswijk West t.a.v. natuurwetgeving

Met de juiste keuzes ten aanzien van inrichting en locatie van groenzones kunnen eventueel negatieve gevolgen op (mogelijk) aanwezige beschermde soorten en beschermde gebieden gemitigeerd en gecompenseerd worden.

De volgende zaken zijn daarbij van belang:

- ♣ Het doorbreken van de bomenrij als landschapslijn langs het Weelenpad moet voorkomen worden, aanleg van een fietspad zal niet tot belangrijke aantasting van functionaliteit van deze ecologische verbindingszone leiden.
- ♣ Het aanleggen van een extra ingang naar het Streekbos middels een nieuwe brug vanuit de wijk is mogelijk niet haalbaar gezien bepalingen rond gebiedsbescherming (NNN).
- ♣ De groenzones die gepland zijn in de nieuw te bouwen wijk, moeten zoveel mogelijk aan de randen van het plangebied worden gepland, voorzien worden van zoveel mogelijk inheemse beplanting en tevens worden voorzien van dekking biedende en dichte ondergroei.
- ♣ Er kan worden nagedacht over een faunapassage onder het in het westen gelegen water die niet passeerbaar is voor huiskatten maar die de groenzones in Gommerswijk verbinden met het Streekbos.

Literatuur

BIJ12, 2017. *Kennisdocument Gewone dwergvleermuis*.

CBS, 2020. <https://longreads.cbs.nl/meetprogrammas-flora-en-fauna-2019/meetprogrammas/>

DEKKER, R., 2021. *Notitie Stikstofdepositie, Stikstofberekening Gommerwijk West – West, Enkhuizen*. DNS planvorming, Amsterdam.

LANG, F., 2020. *Actualisatie Gommerwijk west te Enkhuizen. Toetsing in het kader van de natuurwetgeving*. G&G QS2021-184, Van der Goes en Groot, Alkmaar.

RONDE, V., 2019-I. *Enkhuizen Gommerwijk west-west. Toetsing in het kader van de natuurwetgeving*. G&G QS2019-100, Van der Goes en Groot, Alkmaar.

RONDE, V., 2019-II. *Enkhuizen Gommerwijk west-west, perceel 10-13. Toetsing in het kader van de natuurwetgeving*. G&G QS2019-113, Van der Goes en Groot, Alkmaar.

